

2016-02-17

Dnr 2015:2099
Revidering

Rapport från utredningstjänsten

SKATTEOMLÄGGNINGAR

Givet följande skatteomläggning:

- *Samtliga momssatser harmonieras till ordinarie 25 procent.*
- *Jobbskatteavdraget (alla steg) i nuvarande form avskaffas helt.*

Med de offentliga medel som kvarstår efter dessa reformer så återinförs ett jobbsskatteavdrag som gör arbetsinkomster helt skattebefriade upp till en viss gräns.

- *Upp till vilken arbetsinkomst kommer man givet dessa premisser att bli helt och hållet skattebefriad?*
- *Vad blir den högsta marginals-katten?*
- *Vilken fördelningspolitisk effekt har reformerna sammantaget?*
- *Hur mycket ytterligare finansiering skulle krävas för att 144 tkr per år i arbetsinkomster skattebefrias?*
- *Givet ett sådant avdrag, vid vilken exakt månadslön uppstår "break-even"?*

Att avskaffa det nuvarande jobbskatteavdraget, samtidigt som momsens höjning görs enhetlig om 25 procent ger enligt utredningstjänstens beräkningar ett utrymme på ca 158 miljarder kronor för ett nytt jobbskatteavdrag under året för införande. I 2016 års ekonomiska miljö innebär det att arbetsinkomster på upp till ca 126 000 kronor per år kan göras skattefria. Givet att arbetsinkomster upp till 144 000 skattebefrias innebär det att ett ofinansierat utrymme på ca 22 miljarder kronor efter att momsens höjning och dagens jobbskatteavdrag har avskaffats.

Beräkningarna ovan är statiska och inkluderar inte beteendeförändringar. I rapporten återfinns dock långsiktiga beräkningar av samtliga reformer. Rapporten inkluderar även statiska och dynamiska fördelningsanalyser av förslagen.

Jonas Edholm

Utredningstjänsten • Riksdagsförvaltningen
Mobil: 070-604 54 28 • E-post: jonas.edholm@riksdagen.se

Slopad skattereduktion för arbetsinkomster och enhetlig moms om 25 procent

I tabell 1 redovisas de direkta effekterna av att avskaffa det nuvarande jobbskatteavdraget och att göra moms en enhetlig om 25 procent. Givet de antaganden som gjorts för beräkningen, och som redovisas nedan, blir nettoeffekten att statens finanser stärks med ca 158 miljarder kronor. Samtliga beräkningar är gjorda i 2016 års ekonomiska miljö.

Tabell 1: Direkta effekter för statens budget av respektive reform, miljarder kronor

	2016
Avskaffad skattereduktion för arbete, i dess nuvarande utformning	103
Enhetlig moms om 25 %	54
Netto	157

Källa: FASIT (2013) STAR och egna beräkningar.

Anm. Avrundade belopp.

Effekterna av avskaffandet av det nuvarande jobbskatteavdraget och den statliga inkomstskatten är beräknade i SCB:s mikrosimuleringsmodell FASIT (2013) med STAR-urvalet som innehåller individdata för ca 1,6 miljoner individer från 2013, framskriven till 2016 med avseende på befolkning, ekonomi och gällande regler.

Beräkningarna är statiska och tar därmed inte hänsyn till beteendeförändringar till följd av reformerna. Ett avskaffat jobbskatteavdrag kommer att få konsekvenser för individers val av arbetsutbud. Beräkningar av sådana effekter återfinns därför senare i rapporten. Den typen av dynamiska effekter som avses uppstår på sikt, vilket gör att det är rimligt att använda de statiska beräkningarna som underlag vid utformning av ett nytt jobbskatteavdrag.

Den offentligfinansiella effekten av att göra moms en enhetlig om 25 procent är beräknad utifrån det prognosticerade momsunderlaget för 2016. Reformen innebär att skatten på konsumtion generellt höjs då nedsatta momssatser höjs till den normalerande nivån. Det är rimligt att anta att hushållen till följd av detta väljer att förändra sin konsumtion. Eftersom detta kan göras direkt är det rimligt att redan i detta steg av beräkningarna beakta beteendeförändringarna.

Det är inte självklart hur konsumtionen kommer att påverkas. Hur konsumtionen påverkas beror på priselasticiteten. Den visar hur efterfrågan på en vara påverkas av en förändring i priset och beräknas normalt för specifika varor och inte för konsumtionen som helhet. En elasticitet mellan 0 och 1 innebär att varan är oelastisk, en prisetförändring på 1 procent ger upphov till en förändring i motsatt riktning av efterfrågad kvantitet med mindre än 1 procent. En elasticitet som är lika med 1

innebär att en prispförändring om 1 procent ger upphov till att efterfrågad kvantitet ändras i motsatt riktning med 1 procent. En elasticitet som är större än 1 innebär att varan är elastisk, då ger en prispförändring om 1 procent upphov till en förändring av efterfråga kvantitet i motsatt riktning som är större än 1 procent. Det är rimligt att anta att elasticiteten för konsumtionen som helhet ligger mellan 0 och 1.

Vid en elasticitet lika med 0, där den reala konsumtionen är oförändrad och den nominella konsumtionen ökar samtidigt som sparandet minskar, beräknas skatteintäkterna för staten öka ca 60 miljarder kronor. Vid en elasticitet lika med 1, där real konsumtion minskar samtidigt som ingen större effekt kan tydas för nominell konsumtion och sparande, beräknas skatteintäkterna för staten öka med drygt 48,5 miljarder kronor. I denna rapport har en offentligfinansiell effekt som motsvarar genomsnittet av dessa två beräkningar antagits.

Ett nytt jobbskatteavdrag, då reformerna i föregående avsnitt är införda

Givet beräkningarna i föregående avsnitt kan en skattereduktion för arbetsinkomster uppgå till ca 158 miljarder kronor under året för införandet. I tabell 2 redovisas två beräkningsmodeller, modell A i vilken arbetsinkomster skattebefrias givet en kostnadsrestriktion på ca 158 miljarder kronor och en modell givet att arbetsinkomster upp till 144 000 kr per år ska vara skattebefriade. Givet 2016 års prisbasbelopp blir, i modell A, arbetsinkomster på upp till ca 126 000 kronor per år skattebefriade, enligt modellen. En ny skattereduktion för arbetsinkomster enligt modell B innebär att reduktionen totalt beräknas uppgå till ca 179 miljarder kronor 2016, med andra ord ungefär ca 22 miljarder kronor mer än vad skattereduktionen uppgår till enligt modell A.

Tabell 2: Ny skattereduktion för arbetsinkomster

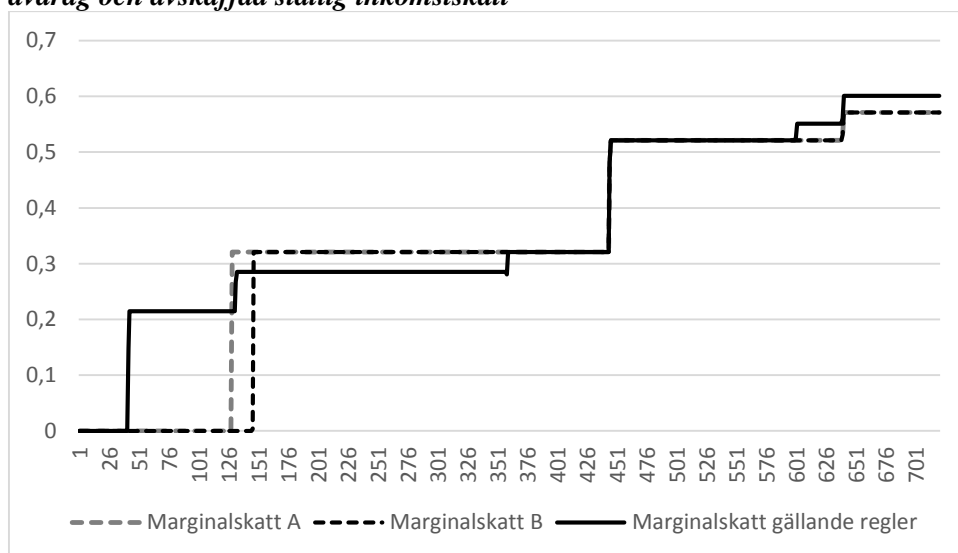
Modell	Gräns skattebefriad inkomst	Skattereduktion
A	-2,86 PBB	$(AI - GA) * KI$
	2,86 PBB-	$(2,86 \text{ PBB} - GA) * KI$
B	-3,251 PBB	$(AI - GA) * KI$
	3,251 PBB-	$(3,251 \text{ PBB} - GA) * KI$

PBB = Prisbasbelopp = 44 300 kronor 2016. AI = Arbetsinkomst. GA = Grundavdrag. KI = Kommunal inkomstskattesats.

Källa: Egna beräkningar.

Marginalskatten för arbetsinkomster kommer att vara 0 procent på inkomster upp till ca 126 000 kronor per år i modell A och upp till 144 000 kr per år i modell B och därefter, på inkomster som överstiger det beloppet, lika med den kommunala inkomstskattesatsen. I figur 1 redovisas marginalskattekurvan för arbetsinkomster, vid en genomsnittlig kommunal inkomstskattesats på 32,1 procent, enligt gällande regler och enligt förslagen. Marginalskattesatsen återfinns på y-axeln vid respektive inkomstnivå som återfinns på x-axeln. Marginalskatten sjunker i den nedre och i den övre delen av inkomstspannet (från ca 50 000 kr per månad medan den blir något högre i den mellersta delen av inkomstspannet (upp till 30 000 kr per månad).

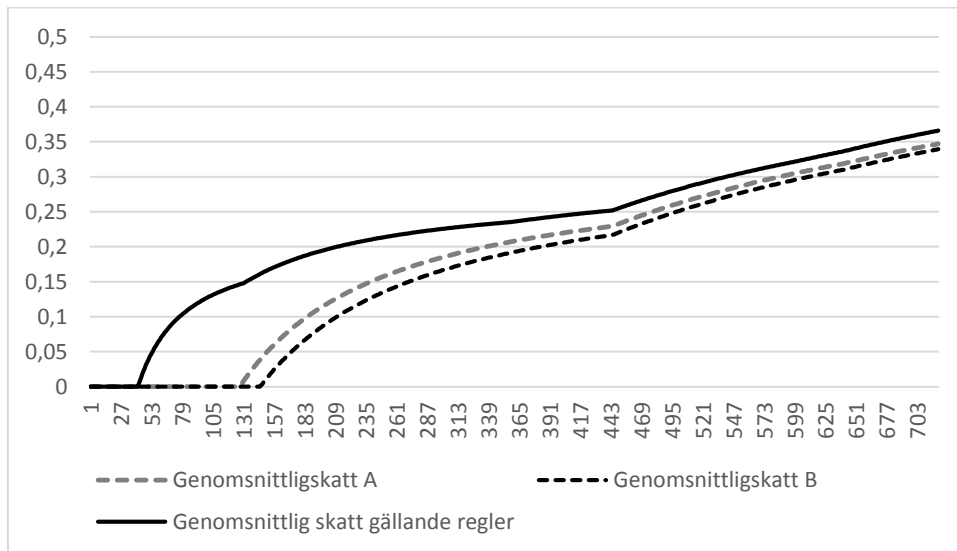
Figur 1: Marginalskatt på arbetsinkomster, i dag samt vid förändrat jobbskatteavdrag och avskaffad statlig inkomstskatt

Källa: Egna beräkningar

I figur 2 redovisas genomsnittsskattekurvan för arbetsinkomster, vid en genomsnittlig kommunal inkomstskattesats på 32,1 procent, enligt gällande regler och enligt förslaget. Genomsnittsskattesatsen återfinns på y-axeln vid respektive inkomstnivå som återfinns på x-axeln. Den genomsnittliga skatten blir enligt båda förslagen lägre än vad

Figur 2: Genomsnittsskatt på arbetsinkomster, i dag samt vid förändrat jobbskatteavdrag och avskaffad statlig inkomstskatt

Källa: Egna beräkningar

Långsiktiga effekter för statens finanser

I detta avsnitt görs långsiktiga beräkningar av reformerna. Sloandet av den statliga inkomstskatten och det förändrade jobbskatteavdraget väntas ha positiva dynamiska effekter för statens finanser, samtidigt som KPI-effekter av momshöjningen gör att de initialt ökade skatteintäkterna minskar något.

Avskaffad statlig inkomstskatt och förändrat jobbskatteavdrag

I detta avsnitt presenteras beräkningar av de långsiktiga effekterna på arbetsutbud, sysselsättning och arbetade timmar av dels avskaffandet av den statliga inkomstskatten och av avskaffandet i kombination med förändringen av jobbskatteavdraget. Beräkningarna är gjorda i FASIT (2013), en utförligare förklaring av den modul i modellen som ligger till grund för beräkningar av denna typ finns i appendix 1.

Estimatens förutsättningar

Resultatet som modellen ger är skattningar av hur många individer som vill arbeta och önskad arbetstid för dem. Resultatet bör tolkas med försiktighet. Anledningen till det är att de effekter som beräknas i modellen är punkttestimat, modellen producerar inga konfidensintervall och dessutom bygger dataunderlaget på en urvalsundersökning. Med andra ord innebär det att estimatet kommer med en dos osäkerhet, och vi vet inte hur stor den dosen är. Denna osäkerhet belyses av att en

given reform kan ge olika punkttestimat beroende på vilket urval och framskrivningsår som används för modellkörningen, till exempel om körningen görs på data från ett år eller ett annat. Således bör resultatets nivå användas med försiktighet, och som vägledning snarare än som en exakt beräkning.

Estimatet av effekten på arbetsutbudet är, givet modellens funktionssätt, underskattat eftersom studerande och föräldralediga inte inkluderas i analysen. Utredningstjänsten har inte möjlighet att kvantifiera den underskattningen.

Om individer har förutsättningar att arbeta det antal timmar som önskas ger modellen ingen information om. För att beräkna effekter på antal sysselsatta och antal arbetade timmar måste antaganden göras om hur många av de individer som önskar arbeta som kan arbeta och hur många av de individer som vill förändra det antal timmar de arbetar som kan förändra det. Vilka antaganden som görs i det steget är också centralt för beräkning av effekter på statens budget, då en sådan baseras på de antaganden som görs om individerna.

I denna rapport görs beräkningar på arbetade timmar, sysselsättning och budget utifrån antagandet att individer på lång sikt kan välja hur mycket de vill arbeta och att hela utbudseffekten därmed översätts i effekter på sysselsättning och antalet arbetade timmar. Om detta antagande inte fullt ut är giltigt kommer effekten på sysselsättning och antal arbetade timmar att vara överskattad i det här steget. Hur stor en eventuell överskattning kan vara är något utredningstjänsten tyvärr inte kan bedöma. Simuleringen begränsas till att endast omfatta arbetsutbudseffekter. Skatteförändringar kan även påverka individers ansträngning, till exempel viljan att utbilda sig eller på annat sätt öka sin produktivitet. Att detta inte inkluderas i analysen är ytterligare en underskattande faktor av effekten för de offentliga finanserna på sikt.

Simuleringsresultat

Resultatet av arbetsutbudssimuleringarna presenteras i tabell 3 i form av procentuell förändring av antal arbetade timmar, av antal sysselsatta och i form av reformernas självfinansieringsgrad, där självfinansieringsgraden är kvoten av budgeteffekten på lång sikt, med förändrat arbetsutbud, och den statiska budgeteffekten. Förändringen i antalet arbetade timmar består dels av ett ökat antal arbetade timmar bland dem som redan arbetar och dels av ett ökat antal personer i arbete.

Arbetsutbudsmodellen skattar ett ökat arbetsutbud till följd av de skatteförändringar respektive beräkningsmodell innebär. Om detta förändrade utbud får fullt genomslag på antalet arbetade timmar innebär det ökning med 0,8 enligt modell A respektive 0,3 procent med modell B. Den ökningen innebär i sin tur ökade löneinkomster, vilket får effekten att inbetalningar av kommunal och statlig inkomstskatt, arbetsgivaravgifter och moms stiger. Det senare är den långsiktiga effekt som uppstår i samband med att beteendet anpassas på det sätt modellen skattat. När

beteendeanpassningen har fått fullt genomslag väntas skatteintäkterna ha ökat så att självfinansieringsgraden uppgår till ca 8 respektive 4 procent.

Det förändrade jobbskatteavdraget minskar marginalskatten för dem med inkomster upp till 126 000 kr per år och 144 000 kr per år och blir därefter ca 3,5 procentenheter högre upp till en årsinkomst på 360 000 kr. Vidare innebär även de förändrade reglerna att de som idag har årsinkomster inom intervallet för avtrappningen av jobbskatteavdraget får en sänkt marginalskatt. Den genomsnittliga inkomstskatten sänks i varierande grad från en inkomst på 40 000 kr per år och uppåt.

Enligt ekonomisk teori går det förenklat säga att sänkt marginalskatt leder till att individen ökar sitt arbetsutbud och att en sänkt genomsnittlig inkomstskatt leder till ett minskat arbetsutbud. En sänkt marginalskatt innebär att kostnaden, i form av fritid, att arbeta en timme ytterligare minskar medan en sänkt genomsnittlig inkomstskatt leder till att individen kan bibehålla en given nettoinkomst samtidigt som denne kan minska sitt arbetsutbud. I både modell A och modell B minskar den genomsnittliga inkomstskatten över i stort sett hela inkomstintervallet medan marginalskatten sjunker för de lägsta och högsta inkomsterna. I båda modellerna kommer dock skatteförändringarna innebära att arbetsinkomst beskattas lägre än annan förvärvsinkomst vilket innebär att det blir mer attraktivt att träda in på arbetsmarknaden. Det kan på sikt öka antalet sysselsatta och antalet arbetade timmar i ekonomin. Den här effekten dämpas av att de som redan arbetar och har inkomster i de intervall där marginalskatten höjs samtidigt som den genomsnittliga skatten sjunker, beräknas minska sitt arbetsutbud.

Tabell 3: Långsiktiga effekter på antal arbetade timmar, antal sysselsatta och självfinansieringsgrad av respektive reform

Reform	Förändring, arbetade timmar, %	Förändring, sysselsatta, %	Självfinansieringsgrad, %
Modell A	0,8	1,0	8,0
Modell B	0,3	0,7	5,0

Källa: FASIT (2013) och egna beräkningar.

Enhetlig moms

Vid oförändrade priser före moms innebär en höjning av momsen att prisnivån generellt höjs i landet, vilket innebär att KPI ökar. Detta påverkar de offentliga finanserna indirekt då olika index och basbelopp är knutna till KPI. Denna indirekta påverkan får genomslag först året efter reformåret. För kommunernas del påverkas till exempel den kommunala fastighetsavgiften, den kommunala skattebasen och utbetalningar av försörjningsstöd medan det för statens del till exempel

handlar om att taket i sjukpenningen förändras. Även ålderspensionssystemet kommer att påverkas indirekt.

I tabell 4 redovisas effekterna av den i denna rapport antagna effekten av momshöjningen. KPI-effekterna uppstår först året efter införande av reformen och ser olika ut för de närmast efterföljande åren. I detta avsnitt redovisas endast den varaktiga effekten, då det är den som är av intresse vid jämförelse av de långsiktiga effekterna av förändringar av den statliga inkomstskatten och jobbskatteavdraget.

Den varaktiga effekten uppgår till drygt 47 miljarder kronor. Eftersom kommunerna har krav på budgetbalans antas de anpassa utgifterna efter inkomsterna (eller vice versa), i tabellen redovisas dock effekterna för kommunerna för tydlighetens skull.

Tabell 4: Offentligfinansiella effekter av enhetlig moms om 25 %, miljarder kronor

	2016	Varaktig effekt
Kommunerna	0	-1
Ålderspensionssystemet	0	0
Staten	54	48
Offentligfinansiell effekt	54	47

Källa: Egna beräkningar

Anm. Avrundade belopp.

Fördelningsanalys

I detta avsnitt presenteras fördelningsanalyser av modell A och modell B. Optimalt vore att göra en samlad analys av fördelningseffekterna av inkomstskatteförändringen tillsammans med förändringen av mervärdesskatten.

Dock håller inte uppgifter om hushållens konsumtion tillräckligt god kvalitet för att en analys av momsförändringen ska kunna göras på samma detaljnivå som analysen av det förändrade jobbskatteavdraget. Följaktligen får fördelningsanalysen göras separat för varje förslag. Fördelningsanalyserna vad gäller jobbskatteavdraget görs med såväl statiska som dynamiska beräkningar som underlag.

Direkta fördelningseffekter av modell A och modell B

I tabell 5 och 6 redovisas hur den statiska effekten av ett förändrat jobbskatteavdrag påverkar den disponibla inkomsten för individer indelade i inkomstdeciler utifrån bruttointkomst. I den första decilen ingår de 10 procent av hushållen som har lägst

disponibel inkomst, och så vidare till den tionde decilen. De båda modellerna innebär en skattesänkning för samtliga individerna i ekonomin. Procentuellt sätt stiger skattesänkningens storlek upp till decil 5 – 6. I kronor är sänkningen störst i decil 10 i båda fallen.

Tabell 5: Statisk fördelningsanalys av förändrat jobbskatteavdrag enligt modell A, 2016

Decil	Inkomstgränser	Genomsnittlig förändring	
		Kronor	Procent
1	- 97 709	500	0,6
2	97 709 - 153 135	2 500	2,1
3	153 135 - 198 512	4 200	2,9
4	198 512 - 243 201	6 200	3,5
5	243 201 - 290 303	9 000	4,3
6	290 303 - 335 435	10 300	4,3
7	335 435 - 382 061	9 800	3,6
8	382 061 - 445 564	9 300	3,0
9	445 564 - 574 521	9 000	2,5
10	574 521 -	11 900	1,8
Genomsnitt		7 300	2,8

Källa: FASIT (2013).

Tabell 6: Statisk fördelningsanalys av förändrat jobbskatteavdrag enligt modell B, 2016

Decil	Inkomstgränser	Genomsnittlig förändring	
		Kronor	Procent
1	- 97 709	500	0,6
2	97 709 - 153 135	2 500	2,1
3	153 135 - 198 512	4 900	3,3
4	198 512 - 243 201	8 000	4,6
5	243 201 - 290 303	12 200	5,9
6	290 303 - 335 435	14 700	6,1
7	335 435 - 382 061	14 600	5,3
8	382 061 - 445 564	14 200	4,6
9	445 564 - 574 521	13 900	3,8
10	574 521 -	16 500	2,5
Genomsnitt		10 200	3,9

Källa: FASIT (2013).

Totalsumman för förändringen i disponibel inkomst stämmer inte fullt överens med de summor som tidigare redovisats i rapporten. Det beror på att endast individer som är 20 år eller äldre och som har bott hela året i landet har inkluderats i fördelningsanalysen.

I tabell 7 nedan redovisas hur disponibel inkomst förändras i genomsnitt per kvartil¹ till följd av att förändra jobbskatteavdraget enligt modell A och modell B för hushållets disponibla inkomst. Hushåll är här definierat som kosthushåll.² Fördelningsanalysen har gjorts efter hushållets disponibla inkomst. I genomsnitt beräknas individernas inkomst öka med ca 11 000 kr enligt modell A och med drygt 15 000 kr enligt modell B.

Tabell 7: Statisk fördelningsanalys av förändrat jobbskatteavdrag enligt modell A och modell B, kosthushåll, disponibel inkomst, 2016

Kvartil	Modell A		Modell B	
	Kronor	Procent	Kronor	Procent
1	1 800	1,4	1 900	1,4
2	8 200	3,3	11 500	4,5
3	11 600	2,9	16 300	4,0
4	22 100	2,7	31 500	3,8
Genomsnitt	10 900	2,7	15 300	3,8

Källa: FASIT (2013) och HEK-urvalet.

Långsiktiga fördelningseffekter av modell A och B

I tabell 8 och 9 redovisas hur den dynamiska effekten av ett förändrat jobbskatteavdrag påverkar den disponibla inkomsten för individer indelade i inkomstdeciler utifrån bruttointkomst. Här beaktas alltså hur individer ändrar sitt arbetsutbud till följd av reformerna. I tabellen återfinns för jämförelses skull också den statiska effekten, vilken redovisades i tabell 5 och 6. Den statiska effekten i tabell 5 och tabell 6 skiljer sig åt på grund av att olika urval har använts. I tabell 7 och 8 har ett mindre urval (HEK) använts till skillnad från i tabell 5 (STAR). Valet av det mindre urvalet motiveras av att arbetsutbudsberäkningar med det större urvalet är allt för tidskrävande för utredningstjänsten att genomföra, även om de skulle vara mer precisa.

¹ I de tidigare tabellerna delades analysenheterna upp i 10 lika stora grupper, deciler. Med kvartil avses en uppdelning av analysenheterna i fyra lika stora grupper.

² Kosthushåll avser det hushåll som utgörs av alla personer som den 31 december ett visst år bodde i samma bostad och hade gemensam "hushållning". I kosthushållet ingår barn som är 18 år eller äldre och bor hemma. Ett kosthushåll kan också bestå av flera generationer, syskon eller kompisar som bor tillsammans och har gemensamt hushåll.

Tabell 8: Statisk och dynamisk fördelningsanalys av förändrat jobbskatteavdrag enligt modell A

Decil	Genomsnittlig förändring, %	
	Statiskt	Dynamiskt
1	0,5	10,5
2	1,3	1,8
3	1,5	1,7
4	2,2	2,3
5	3,4	3,3
6	3,9	3,2
7	3,4	2,7
8	3,0	2,5
9	2,6	2,3
10	2,0	2,0
Genomsnitt	2,6	2,7

Källa: FASIT (2013).

Tabell 9: Statisk och dynamisk fördelningsanalys av förändrat jobbskatteavdrag enligt modell B

Decil	Genomsnittlig förändring, %	
	Statiskt	Dynamiskt
1	0,5	14,6
2	1,3	2,2
3	1,9	2,3
4	3,0	3,1
5	4,9	5,0
6	5,8	5,1
7	5,3	4,5
8	4,7	4,2
9	4,0	3,8
10	2,8	2,9
Genomsnitt	3,7	4,0

Källa: FASIT (2013).

Decilindelningen i tabell 8 och 9 är gjord utifrån individers bruttoinkomster före reformerna, hänsyn har alltså inte tagits till att förändrat arbetsutbud – och därmed

förändrade bruttointkomster – kan innebära att individer rör sig mellan deciler. Jämförelse av förändrad disponibelinkomst före och efter anpassat arbetsutbud visar att arbetsutbudseffekten enligt modellen i genomsnitt är positiv för individer i vissa deciler och negativ för individer i andra. Den relativt omfattande effekten i decil 1 kommer från att många personer utan arbetsinkomst som väljer att träda in på arbetsmarknaden. Högre upp i inkomstfördelningen är den dynamiska effekten lägre än den statiska effekten. Det är en indikation på att individerna väljer att minska sitt arbetsutbud. Som förklarats i avsnittet där arbetsutbudseffekterna beräknades är även dessa beräkningar behäftade med stor osäkerhet.

Beräkningarna är gjorda i 2016 års ekonomiska miljö men jämför två potentiella jämvikter givet gällande regler och reglerna enligt förslag. De långsiktiga beräkningarna avser därmed inte något specifikt år.

Fördelningsanalys av enhetlig moms

SCB gör återkommande enkätundersökningar om hushållens utgifter. I undersökningen redovisas hushållens utgifter i kategorier, där hushållen är uppdelade i kvartiler efter disponibel inkomst. I den första kvartilen ingår de 25 procent av hushållen som har lägst disponibel inkomst, och så vidare till den fjärde kvartilen³.

Bland de kategorier som redovisas ingår två, livsmedel inklusive alkoholfria drycker och utemåltider, som går att göra beräkningar för vid införande av enhetlig moms. I de kategorierna beskattas samtliga varor och tjänster med 12 procent. I de resterande kategorierna ingår varor och tjänster som är beskattade med olika momssatser, vilket gör att det inte går att beräkna effekterna för resterande momshöjningar per kvartil. Redovisning av samtliga kategorier finns i appendix 2.

I tabell 9 redovisas hur stor del av de disponibla inkomsterna som hushåll i respektive kvartil lägger på livsmedel respektive utemåltider vid gällande regler och vid en enhetlig momssats om 25 procent, enligt statistiken från 2012 och vid given sammansättning av konsumtionen. Statistiken bör tolkas med försiktighet då svarsfrekvensen i undersökningen inte har varit tillfredställande, särskilt inte för hushåll i kvartil 1⁴.

Två saker är viktiga att notera vad gäller fördelningsanalysen. Hushållen i kvartil 1 har en genomsnittlig total konsumtion som överstiger deras genomsnittliga disponibla inkomst⁵. SCB har inte gjort någon närmare analys av hur detta är möjligt,

---

³ För år 2009 finns hushållen uppdelade i deciler, där den lägsta decilen omfattar de tio procent av hushållen som har lägst disponibel inkomst, och så vidare till den högsta decilen. För 2010 och 2011 finns statistiken inte publicerad. I undersökningen för år 2012 var svarsfrekvensen i undersökningen inte tillräckligt hög för att SCB skulle kunna göra en indelning i deciler.

⁴ Svarsfrekvens, populationsstorlek m.m. återfinns i appendix 2.

⁵ Vilket framgår av appendix 2.

tänkbara förklaringar är dock att dessa hushåll lever på sparade medel, att de försörjs av andra hushåll eller att de har inkomster från andra länder vilka därmed inte fångas i statistiken.

Tabell 10: Konsumtion av livsmedel (inklusive alkoholfria drycker) och utemåltider som andel av disponibel inkomst, vid gällande regler och vid enhetlig moms om 25 procent, enligt statistik över hushållens utgifter år 2012

Kvartil	Gällande regler		Enhetlig moms 25 %	
	Livsmedel, i % av disponibel inkomst	Utemåltider, i % av disponibel inkomst	Livsmedel, i % av disponibel inkomst	Utemåltider, i % av disponibel inkomst
1	17	4	20	4
2	12	3	13	3
3	10	3	11	3
4	8	3	8	3

Källa: SCB, egna beräkningar

Det är inte heller självklart hur fördelningsanalysen kan tolkas eftersom den är gjord på hushållsnivå. Till exempel kan ett hushåll i kvartil 1 bestå av en person medan ett hushåll i kvartil 3 kan bestå av två personer, där personen i det första hushållet har en inkomst som är högre än vad personerna i det andra hushållet har var för sig. Detta innebär att ett hushåll i kvartil 1 kan ha en högre ekonomisk standard än ett hushåll i kvartil 3⁶.

Tabell 11: Konsumtion av livsmedel (inklusive alkoholfria drycker) och utemåltider som andel av de totala utgifterna, vid gällande regler och vid enhetlig moms om 25 procent, enligt statistik över hushållens utgifter år 2012

Kvartil	Gällande regler		Enhetlig moms 25 %	
	Livsmedel, i % av totala utgifter	Utemåltider, i % av totala utgifter	Livsmedel, i % av totala utgifter	Utemåltider, i % av totala utgifter
1	13	3	14	3
2	13	3	14	3
3	12	4	14	4
4	11	4	13	4

⁶ Normalt brukar analyser på hushållsnivå utgå från disponibel inkomst per konsumtionsenhet och därmed fånga hushållens ekonomiska standard.

Källa: SCB, egna beräkningar

Skillnaderna i hur stor andel hushållen lägger på de olika utgiftskategorierna i tabell 9 kan till stor del sägas bero på hur stor del av den disponibla inkomsten hushållen använder till konsumtion. I kvartil 1 konsumerar alltså hushållen för mer än vad den disponibla inkomsten uppgår till. För kvartil 2 till 4 är konsumtionskvoten minskande men mindre än 1. I tabell 10 redovisas istället hushållens utgifter för livsmedel och utemåltider som andel av de totala utgifterna. Här skiljer det sig inte lika mycket mellan kvartilerna.

Beräkningarna i såväl tabell 9 som 10 tar inte hänsyn till beteendeeffekter. Momsförändringen innebär att relativpriserna förändras, vilket kommer att ge upphov till att hushållens konsumtionsmönster förändras. Hur hushållens konsumtion kommer att påverkas av förslaget kan utredningstjänsten dock inte ge något svar på.

Appendix 1

SCB:s mikrosimuleringsmodell FASIT innehåller en modul för att beräkna förändringen i arbetsutbud, det vill säga önskad arbetstid, av förändringar i skattesystemet. I ett antal steg beräknas först sannolikheten för att uppbära sjuk/aktivitetsersättning, att vara arbetslös eller att vara sjukskriven, där individen noteras i den kategori som är mest sannolik. Individer som inte noteras i någon av de kategorierna ingår i gruppen potentiellt förvärvsarbetande. Med hjälp av en strukturell arbetsutbudsmodell skattas en önskad arbetstid för potentiellt förvärvsarbetande som är lika med noll timmar eller ett positivt antal timmar.

För att beräkna en reforms effekt görs först dessa skattningar givet gällande regler, för att sedan upprepas givet de regler som gäller efter reformen. Skillnaden mellan skattningarna ger effekten på arbetsutbudet. Beräkningarna görs för olika hushållstyper, där hushållet kan bestå av sammanboende, ensamstående män, ensamstående mödrar och ensamstående kvinnor.

Initial kategorisering

Innan individers arbetsutbud skattas i den strukturella arbetsutbudsmodellen bestäms vilka individer som är potentiellt förvärvsarbetande. Detta görs då endast de potentiellt förvärvsarbetande kan ha ett predikterat arbetsutbud som är större än noll timmar.

Det första som sker är att individer tilldelas en arbetsmarknadsstatus i datamaterialet utifrån deras huvudsakliga observerade inkomstkälla under ett år. Om den huvudsakliga inkomstkällan till exempel är inkomst från förvärvsarbete tilldelas individen statusen ”i arbete”. Om den huvudsakliga inkomstkällan är ersättning från arbetslöshetsförsäkringen tilldelas statusen ”arbetslös”. Denna status gäller för helåret, en individ kan endast ha en status ett givet år.

Individer som i datamaterialet tilldelas statusen barn, studerande eller föräldraledig ingår inte i analysen. De behåller den status de tilldelas under hela analysprocessen. Deras arbetsutbud är noll timmar och de är inte potentiellt förvärvsarbetande.

De individer som i datamaterialet är tilldelade statusen att ha sjuk- eller aktivitetsersättning, vara arbetslös, vara sjukskriven, vara i arbete eller ingå i gruppen övriga inkluderas i analysen. För dem görs skattningar av arbetsmarknadsstatus.

Först skattas vilka individer som ingår i gruppen med sjuk- eller aktivitetsersättning. De individer som noteras i den gruppen får en arbetstid lika med noll timmar. För kvarvarande individer skattas vilka som är arbetslösa. De som noteras i den gruppen får en arbetstid lika med noll timmar. För de individer som kvarstår efter det skattas vilka som är sjukskrivna. De som noteras i den gruppen får en arbetstid lika med noll timmar.

De individer som vid det här laget inte fått en arbetstid lika med noll timmar ingår i gruppen potentiellt förvärvsarbetande. Dessa individer får genom den strukturella

arbetsutbudsmodellen en skattad arbetsmarknadsstatus som antingen är ”i arbete” om arbetsutbudet, alltså en önskad arbetstid, större än noll timmar skattas eller ”övriga” om arbetsutbudet noll timmar skattas. ”Övriga” utgörs till exempel av hemarbetande. Nästa avsnitt beskriver hur dessa skattningar görs i den strukturella arbetsutbudsmodellen.

Den strukturella arbetsutbudsmodellen

Den strukturella arbetsutbudsmodellen beräknar vilken kombination av arbetsutbud för individer i hushållet som ger hushållet högst nyttonivå. Det antas att hushållet väljer den kombination som ger högst nyttonivå. Nyttan antas öka vid ökad inkomst och vid ökad fritid.

Arbetsutbudet är ett diskret val, där individer kan välja mellan att arbeta 0, 10, 20, 30, 35, 37, 39, 40, 41, 43, 45, 50 respektive 55 timmar per vecka. Den strukturella arbetsutbudsmodellen i FASIT beräknar vilket val av arbetsutbud som väntas ge högst nyttonivå utifrån parametrar som bestämmer hushållets relation mellan nyttonivå och variablerna nettoinkomst och fritid samt den negativa påverkan på hushållets nyttonivå som antas komma av att en individ i hushållet börjar arbeta och av att hushållet tar emot försörjningsstöd⁷.

I modellen används alltså de parametrarna för att skatta arbetsmarknadsstatus för gruppen potentiellt förvärvsarbetande. Individerna i alla andra grupper har vid det här laget fått en arbetstid lika med noll timmar. Beroende på de givna parametrarna och individers ingångsvärden på timlönen skattas ett arbetsutbud som är noll timmar eller större. Det modellen gör är att den testar varje given punkt i budgetsettet för vart och ett av hushållen, alltså varje given kombination av arbetsutbud för de individer som ingår i hushållet, och skattar vilket val som är det nyttomaximerande. Individerna i hushållet antas välja det nyttomaximerande valet.

Parametrarna som anger förhållandet mellan nyttan och individvariablerna är skattade på utfallsdata från undersökningen av hushållens ekonomi 2003/2004 utifrån en given nyttofunktion.

Beräkning av reformeffekter

Vid beräkning av effekter av reformer inom skattesystemet görs hela den ovan beskrivna processen, den initiala kategoriseringen och körningen av den strukturella arbetsutbudsmodellen två gånger, en gång för gällande regler och en gång för de regler som gäller efter reformen. I modellen används alltså skattad arbetsmarknadsstatus för individer före såväl som efter reformen, detta för att göra resultaten före och efter reformen jämförbara. Individers observerade status används endast för att skapa ekvationer för skattad status.

---

⁷ Försörjningsstödet bidrar med positiv nytta genom att öka nettoinkomsten men med negativ nytta genom att vara ett ”stigma”. Hushållet väljer att ta emot eller inte ta emot stöd beroende på om nyttan eller onyttan är större. Onyttan av att börja arbeta är en fast kostnad för arbete.

Skattereformer innebär förändrade nettoinkomster för de hushåll som berörs av dem. Förändringarna kan ge upphov till att individer i hushållen förändrar sina val av arbetsutbud eftersom en given reform, allt annat lika, förändrar den initiala nyttonivån och även de potentiella nyttonivåerna av andra möjliga val av arbetsutbud.

Skillnaden i arbetsutbud mellan de två modellkörningarna ger arbetsutbudseffekten. Denna skillnad utgörs av förändringar för de individer som arbetar före och efter reformen, den intensiva marginalen, och förändringar för individer som antingen arbetar före reformen men inte efter eller tvärtom, den extensiva marginalen.

Förändringar längs den extensiva marginalen beror dels på de steg som föregår den strukturella arbetsutbudsmodellen, där kategorisering av sjukskrivna, arbetslösa samt sjuk- och aktivitetsersättning görs eftersom dessa steg kan innebära att personer rör sig från dessa grupper till gruppen potentiellt förvärvsarbetande⁸ eller tvärtom, och dels på att individer i gruppen ”övriga” kan välja att träda in i gruppen ”i arbete” eller tvärtom.

En modellkörning för ett givet år ger skillnaden mellan gällande regler och reformens regler för det givna året. Det som jämförs är två jämvikter⁹, där resultatet ges antaget att individens beteende har hunnit anpassa sig fullt ut. Det som jämförs kan därför sägas vara det givna året med ett kontrafaktiskt utfall för det givna året. Modellen ger ingen information om anpassningsvägen från en jämvikt till en annan.

Modellen estimerar förändringar i arbetsutbud, vilket är förändringen i hur många individer som väljer att ingå i arbetskraften och hur mycket de vill arbeta. Av potentiellt sysselsatta är det alltså gruppen som av modellen klassas som ”i arbete”. Att klassas som ”i arbete” innebär således att de individerna vill arbeta, men inte nödvändigtvis att de gör det. Det antal timmar som individer uppskattas vilja arbeta är inte heller nödvändigtvis det antal timmar de arbetar.

---

⁸ ”I arbete” och ”övriga”.

⁹ Faktiskt partiella jämvikter då modellen inte är en allmän jämviktsmodell. Ingen löneanpassning tillåts inom ramen för modellen.

Appendix 2

Disponibel inkomst - utgifter i kronor per hushåll år 2012				
	Första kvartilen	Andra kvartilen	Tredje kvartilen	Fjärde kvartilen
Antal medverkande hushåll	418	753	835	865
Genomsnittligt antal personer	1,2	1,7	2,4	3,1
konsumtionsenheter	1,08	1,37	1,69	2,07
Beräknad populationsstorlek	921 850 ± 78 030	1 067 490 ± 84 430	1 069 310 ± 75 500	1 065 160 ± 52 500
Hushållets genomsnittliga disponibla inkomst	125 680 ± 5 410	253 230 ± 3 140	403 600 ± 4 330	715 280 ± 24 760
TOTALA UTGIFTERNA	172 010 ± 12 980	241 470 ± 12 440	330 610 ± 12 440	482 520 ± 19 930
KÖPTA LIVSMEDEL	20 050 ± 1 440	27 940 ± 1 900	37 770 ± 2 140	50 560 ± 2 810
ALKOHOLFRIA DRYCKER	1 940 ± 200	2 500 ± 220	3 170 ± 250	3 780 ± 290
UTEMÅLTIDER	4 860 ± 1 140	7 050 ± 890	11 640 ± 1 520	17 900 ± 1 840
ALKOHOLHALTIGA DRYCKER (även lättöl)	2 000 ± 550	2 830 ± 540	4 160 ± 580	5 580 ± 750
TOBAK	1 970 ± 510	2 100 ± 450	2 380 ± 430	1 890 ± 430
FÖRBRUKNINGSVAROR	3 730 ± 680	4 940 ± 560	7 180 ± 790	8 250 ± 690
HUSHÅLLSTJÄNSTER	9 720 ± 2 460	17 100 ± 4 850	24 890 ± 3 260	38 140 ± 5 580
KLÄDER OCH SKOR	5 980 ± 1 780	8 980 ± 1 660	13 730 ± 2 230	25 220 ± 3 040
BOSTAD	56 420 ± 3 160	66 080 ± 2 690	82 630 ± 3 990	103 010 ± 4 680
MÖBLER, INVENTARIER, TEXTILIER, HUSHÅLLSUTRUSTNING	5 930 ± 1 320	11 040 ± 2 140	17 840 ± 2 420	28 500 ± 5 520
HÄLSO- OCH SJUKVÅRD	5 000 ± 1 580	6 830 ± 1 520	5 520 ± 930	8 780 ± 2 060
TRANSPORT	18 230 ± 4 000	38 540 ± 4 730	53 170 ± 5 220	85 570 ± 8 570
FRITID OCH KULTUR	35 360 ± 6 280	43 650 ± 3 770	64 450 ± 4 580	97 770 ± 7 360
SKATTEPLIKTIGA FÖRMÅNER	160 ± 150	380 ± 200	1 010 ± 350	5 680 ± 1 010

Källa: SCB

Om Riksdagens utredningstjänst

Riksdagens utredningstjänst ger opartiskt utredningsstöd i riksdagsarbetet och arbetar främst på uppdrag av riksdagsledamöter och partigruppskanslier. Utredningstjänsten har drygt 30 utredare som under ett år arbetar med ungefär 2 000 utredningsuppdrag. Vanligen arbetar utredningstjänsten 2-4 dagar med ett uppdrag och ambitionen är att leverera rapporterna inom två veckor från det att uppdragsgivaren lagt sitt uppdrag.

Uppdragsgivarna ber utredningstjänsten att utreda en frågeställning och anger när de önskar få rapporten levererad. Frågeställningen som anges inledningsvis i rapporten ska vara objektivt utredningsbar och fastställs i dialog med uppdragsgivaren. Utredningstjänsten väljer metod och angreppssätt utifrån uppdragets frågeställningar. Vårt arbetssätt utgår ifrån vedertagna vetenskapliga metoder.

Uppdragen på utredningstjänsten har uppdragssekretess, vilket betyder att enbart uppdragsgivaren förfogar över rapporten. Sekretessen hävs dock om rapporten hänvisas till i ett offentligt sammanhang. Under ett år brukar ungefär 10 procent av utredningstjänstens rapporter bli offentliga.

För mer information om utredningstjänsten och vårt arbetssätt hänvisas till riksdagen.se.